

християнським мірилом, проявивши при цьому своє високе художньо-естетичне чуття. Всі зразки дуже образні, ритмічні, з оригінальним українським колоритом. Добір вдалий, ніж у Куліша: більше зосередження вмісту, прочитання якого вимагає чималих інтелектуальних зусиль, з одночасним домінуванням морального християнського компонента в кожній із паремій.

Як уже мовилося, сучасники Тараса Шевченка не зрозуміли християнської висоти його "Букваря". "Найболючіше Шевченко сприйняв дотепне і, ніде правди діти, влучно-злісне зауваження Куліша про те, що "Шевченко починав "Кобзарем", а скінчив "Букварем",⁴⁹ — пише уже в наші дні Марко Антонович. Не можна з цим погодитися. Шевченко сприйняв в'їдливу репліку Куліша найболючіше не тому, що вона була "влучно-злісною", а якраз навпаки — була необ'єктивно-злісною. Методичному вдосконаленню навчальної літератури немає меж. Натомість Шевченків "Буквар" має унікальне морально-етичне і виховне спрямування. Він не був звичайним підручником. Тому можна вважати, що автор "Букваря" у поезії "Не нарікаю я на Бога" цілком тверезо оцінював свою працю на громадсько-просвітницькому полі...

"Буквар" дає багатий матеріал для вивчення і розуміння релігійності Тараса Шевченка взагалі і його ставлення до християнства зокрема. Порівняння з подібними виданнями виявляє унікальні властивості цієї книжечки, які ще чекають свого ретельного осмислення та використання в дидактичній, катехітичній і, навіть, богослужбовій (лексика і стиль) практиці. Педагогічно-християнська висота Шевченкового "Букваря" ще й досі належно не поцінована. І мимоволі напрошується аналогія із "Вибраними місцями" Миколи Гоголя...

На мою думку, в "Букварі" Шевченка, як і у всій його творчості, яскраво проявилася феноменальна здатність автора досягати за допомогою релігійної символіки (ще недавно цілком доступної для загалу) надзвичайної смислової глибини, яка, проте, легко прочитується, коли ми, послуговуючись висловом Сергія Аверінцева, "вживаємося" у зміст символу.

м. Хмельницький

⁴⁹ Антонович М. Цит. праця. — С. 116.

КНИЖНИК-REVIEW. — 2004. — №2.

Друкується інтерв'ю з Богданом Жолдаком. Костянтин Родик розмірковує про творчість Б.Грала, а також про книжку Б.Жолдака "Топінабур, сину", Сергій Грабовський — про роман Ю. Винничука "Мальва Ланда". Максим Стріха рецензує вибране В. Стуса "Палімпсест", Марічка Набока — книжку "Улюблені англійські вірші". Вадим Дишкант рецензує книжку П. Йогананди "Вино містики. Духовний погляд на "Рубаят" Омара Хайяма". Ігор Бондар-Терещенко розмірковує

про перекладні книжки видавництва "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА". Тетяна Щербаченко аналізує книжку "Улюблені вірші-2". Святослав Караванський подає поради майбутнім редакторам.

би мовити, із середини самої цієї літератури. Хоча, звичайно, маємо й інші, кардинально протилежні судження. І все це так само треба зібрати, систематизувати і врахувати при визначенні поняття “діаспорна література” як складова, як одна з літератур української літератури ХХ століття...

Ось такі міркування викликає книжка Віталія Дончика, яка могла б називатися “З потоку літ і літпотоку, і з вершини літ”. Бо з цієї вершини справді видніше, як відбувалася (й відбувається) еволюція автора від критика до літературознавця, як приходиться усвідомлення того, що “переосмислення, чи модернізація, в українському літературознавстві триває”, що “є чимало курйозних рецидивів застарілих інтерпретаційних підходів... є й негнучке революційне перевертання ... “плюсів” на “мінуси” та навпаки, що маємо багато варіантів “оновлення”... різнобічне перечитання... радянських класиків... перманентні спроби викинути О.Гончара чи М.Стельмаха як “соцреалістів” за борт історії”, що “цілі художні... світи могли би бути в такому випадку вилучені... із серйозними втратами для держави Слова”, що “їх перепрочитання істотно збіднить і нашу інтерпретаційну майстерню” (С. 411–412), що “не стало гаслом, орієнтиром, ключовим словом процесу оновлення літературної науки необхідність творення власних, національних, українських теоретико-методологічних концепцій, особливого, національно неповторного, адекватного особливій національно-неповторній літературі українського літературознавства” (С. 421). Нарешті, що для “науково-аналітичного осмислення, реставрування літературного процесу, рекодифікації художніх цінностей... потрібно..., щоб народилося нове українське літературознавство, на нових естетико-методологічних засадах” (С. 409).

Книжка Віталія Дончика і може стати своєрідними пролегоменами до народження саме такого літературознавства...

КРИТИКА. – 2004. – ЧИСЛО 1–2.

КРИТИКА

Мирослав Попович розмірковує про сучасну політичну ситуацію в Україні і в світі у зв'язку з українськими перспективами. Тарас Возняк критикує українську політичну опозицію. З ним полемізують

Володимир Кулик і Микола Рябчук, відшукуючи можливий оптимістичний варіант майбутнього. Олексій Гарань і Андрій Мокроусов аналізують ситуацію довкола газети “Сільські вісті”, зокрема

реакцію громадськості на ксенофобські публікації, а Олександр Винников – довкола можливих змін конституційного ладу в Україні. Ольга Кочерга і Галина Наконечна аналізують сучасний варіант і можливі зміни українського правопису. Роман Кабачій розмірковує про сучасну українську топоніміку. Ігор Чорновол рецензує книжку Олександри Матюхіної “В радянському Львові”. Про місце інтелектуалів у сучасному українському суспільстві та у світовій цивілізації розмірковують Володимир Фадеєв, Михайло Мінаков, Ірина Кучма, Андрій Репа, Тарас Лютий, Ян Бурума. Світлана Матвієнко і Тимофій Гаврилів аналізують літературний феномен Інґеборґ Бахман.

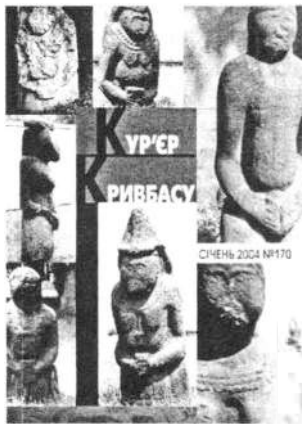
Василь Махно ділиться враженнями від сучасної Румунії. Микита Нечуй-Розум іронізує над спробами Г.Клочка і О.Сизоненка розвінчати шевченкознавчий доробок Г.Грабовича й протиставити йому Л. Новиченка.

називалося громадським навантаженням, що дуже цінувалося в характеристиках із місця роботи). Все це спілкування, спілкування, спілкування. Володимир Іванович не любив скаржитись на життя, але то тоді, то тоді він говорив і про негативну реакцію на його рецензію на перший випуск "Дня поезії", — це назавжди відбило в нього охоту втручатися в сучасний літературний процес (Володимир Іванович і мене просив не робити цього, жалкую, що не послухав його), від нього я дізнався про прем'єрний показ "Тіней забутих предків", під час якого глядачі, втім числі й Володимир Іванович, встали на знак протесту проти репресій, і т.д. Незабутнім є гумор Володимира Івановича. Він не цурався анекдотів (любив переповідати анекдоти, почуті від М.Є.Сиваченка). Але особливо часто повторював афоризми від Тараса Івановича Франка, який викладав у Володимира Івановича.

Пощастило Володимирі Івановичу із родиною — і мама, і Світлана Данилівна, і Ольга створювали йому ідеальні умови для роботи, оточували любов'ю і турботою. Зараз Світлана Данилівна схилиється над рукописами, сидючи за столом С.А.Щеглової, придбаним колись Володимиром Івановичем.

Я радий, що зміг хоч якось віддячити Володимирі Івановичу за ті уроки, які одержав від нього — маю на увазі секретарювання в спецраді, коли Володимир Іванович блискуче захищав докторську дисертацію: як у старі добрі часи, він одержав найвищий науковий ступінь *honoris causa*, це так йому личило, людині, яка несла в собі риси хрестоматійних університетських професорів ХІХ ст. — добродушних, щедрих, знаючих, скромних, тихих і мудрих.

КУР'ЄР КРИВБАСУ. — 2004. — №1.

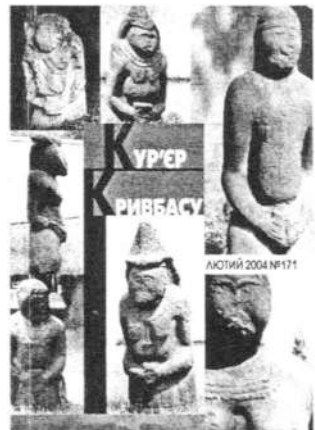

"Мандрівник усередину" — назва розмови Людмили Таран з Тарасом Прохаськом, проза представлена романом Володимира Кашки "Житло", поезія — віршами Юрія Бедрика та Емми Андієвської, творчості якої присвячені

статті Марка Роберта Стеха, Володимира Державина, Богдана Тимоша Рубчака. У рубриці "Scriptible" виступають Андрій Содомора ("Як на долоні...". Новели, есеї, думки), Богдан Бойчук ("Земний кінематограф. Сергій Жадан"), Олесь Ульяновко ("Есей для Павла"), Степан Процюк ("Страх та ідея"), Ігор Бондар-Терещенко ("Амазонка слобідського авангарду"), Тетяна Остапчук ("Від міфів та казок — до світової глобалізації").

КУР'ЄР КРИВБАСУ. — 2004. — №2.

Друкуються роман Володимира Кашки "Житло" (продовження), три оповідання Ольги Деркачової, підбірки віршів Степана Сапеляка, Віктора Могильного, Віктора Баришполя та Григорія Тименка, спогади Світлани Кириченко

"Люди не зі страху" й статті Володимира Базилевського "Інстинкт генія" про Миколу Гоголя та Григорія Зленка "Автограф не зберігся..." (З книги життя Тараса Шевченка). Творчості Емми Андієвської присвячено статті Марка Роберта Стеха і Юрія Шереха, сама письменниця представлена своїми новелами з різних збірок.

помилковим, у такому разі, вбачати в епічному сприйнятті степу, рідної землі і т.ін. в українських народних думках їх міфологізацію. Структури і спосіб розгортання світу не мають тут всеосяжності, циклічності, замкнутості та інших міфологічних ознак і побудовані на основі розсудкового, причинно-наслідкового світосприйняття та світорозуміння, характерного, для значно пізніших часів. Відтак, заявлена у рецензованій книзі проблема своєрідності народнопоетичного психологічного аналізу не знайшла свого усебічного та ґрунтовного наукового опрацювання і залишилась відкритою для подальших студій.

Твердо переконані, що звернення О.Киченка до питань національних особливостей міфологічного світогляду, національної картини світу, національної самобутності художнього образу та художньо-естетичного мислення в українській усній словесності у взаємозв'язку з розв'язуваними проблемами увиразнило б ті чи інші думки, положення та висновки його праці, надало б їм глибшої місткості та значущості. Тим паче, що І.Нечуй-Левицький, О.Потебня, І.Франко, митрополит Іларіон, Л.Силенко, В.Шаян, Г.Лозко, В.Давидюк не раз порушували їх. Зрозуміло, що в одній праці не лише важко, а й просто неможливо охопити усі проблеми, пов'язані з теорією народнопоетичної творчості. Та в

даному разі йдеться про взаємозв'язок, взаємоспроектованість зазначених проблем та вузлових ідей рецензованого дослідження, що позитивно позначилося б як на його загальному змісті, так і на змісті окремих положень.

"Фольклор як художня система. Питання теорії" О.Киченка — одна з перших праць такого роду в сучасній українській науці про усну народну словесність. Тому, незважаючи на деякі прорахунки та упущення, її авторіві удалося поставити і розв'язати цілу низку злбоденних проблем, пов'язаних з естетикою та психологією народнопоетичної творчості, особливостями її поетики, насамперед, діалектики художнього образу, руху, взаємодії світогляду та художньої системи як джерела оновлення і творення нового ідейного та художньо-естетичного світу. Тим самим учений підготував міцний теоретичний ґрунт для дослідження національної специфіки фольклору, особливостей народнопоетичного узагальнення і вираження, ролі факту і уяви, фантазії в них, проблем композиції фольклорного твору, художнього освоєння народного світогляду в писемній літературі тощо. Саме цим вона й привертає до себе увагу учених-філологів.

м.Суми

Олексій Вертій

КИЇВ. — 2004. — № 1–2.

Номер відкривається розмовою Віктора Баранова з Анатолієм Погрібним "Не та година", публіцистика також представлена документальним твором Григорія та Миколи Жулинських "То твій, сину, батько": Українська душа на Голгофі двадцятого століття" (Монтаж свідчень та коментарі Володимира Дрозда), нарисами Анатолія Камінчука "Що пам'ятає Здвиж" та Семена Михайлюка "Рідної землі трагічні дні". На питання "Тарас Шевченко в моєму житті" відповідають Олекса Юценко та Олександр Яровий. Друкуються поетичні твори Дмитра Павличка й Тараса Кременя, маленька повість Валерія Шевчука "Чорна кішка, яка шукала батька", повість Василя Слапчука "Кенгуру завбільшки з

цвіркуна", "Комашиння" Івана Рябчого (Хорса Рухмана), стаття Раїси Іванченко "Переяслав: велич і драма української козацької державності", спогад-есе Петра Засенка про Василя Симоненка, архівні матеріали зі справи Олеса Бердника, розповідь Романа Корогодського "Гніздо Малишків. Друзі" та ін.

Наші презентації

Дмитро Чижевський. Українське літературне бароко: Вибр. праці з давньої літератури. — К.: Обереги, 2003. — 576 с. — (Київська б-ка давнього укр. письменства. Студії; Т.4) / Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України.

Дмитро Чижевський

УКРАЇНСЬКЕ ЛІТЕРАТУРНЕ БАРОКО

Книжка Бібліотеки
Третього історико-літературного

У книжці зібрано історико-літературні та теоретичні праці відомого вченого-славіста, літературознавця й філософа Дмитра Чижевського з проблем давньої української літератури. Видання було підготовлене чл.-кор. НАНУ Олексієм Мишаничем, який у своїй передмові зазначив:

“Оглядаючи з певної часової відстані напроцуд багату й змістовну наукову спадщину Д.Чижевського, доходимо висновку, що він — один із найвидатніших українських медієвістів ХХ ст. Його праці про давнє українське письменство нині вимагають нового прочитання”.

Д.І.Чижевський. Історія української літератури. — К.: ВЦ “Академія”, 2003. — 568 с. (Альма-матер).

Д. І. Чижевський

Історія української літератури

АМ!
альма-матер

- Мистецтво
- Проза
- Поезія
- Театр
- Кінематографія
- Музика
- Живопис
- Архітектура
- Рішення

Видання містить такі праці Дмитра Чижевського, як “Історія української літератури (від початків до доби реалізму)” та своєрідне її продовження — “Реалізм в українській літературі”. Це масштабне дослідження

літературного процесу в Україні виконане за стильовою методологією, визначальним у якій є погляд на літературу як феномен естетики. Автор передмови Михайло Насенко.

Наталія Шумило. Під знаком національної самобутності. Українська художня проза і літературна критика кінця ХІХ — поч. ХХ ст. — К.: Задруга, 2003. — 354 с.

“Якщо категорія “національна література” є реальністю, то, зрозуміло, і кожний художній напрям має свою національну специфіку. Якимось чином про це забували стосовно українського модернізму. З ґрунтовним знанням літератури, з академічною скрупульозністю, вдумливо осмислюючи фактаж, Наталія Шумило вперше так глибоко проникає в сутність цієї складної й такої актуальної проблеми”, — характеризує це дослідження Іван Денисюк.

Ірина Бетко. Українська релігійно-філософська поезія: Етапи розвитку. — Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2003. — 240 с.

Спроба дослідження п'яти показових етапів розвитку української релігійно-філософської поезії, які розглядаються в п'яти розділах книжки: “Сковорода-містик і українська релігійно-філософська поезія”, “Пісня Пісень в ук-

раїнському духовно-поетичному просторі”, “Релігійно-філософська поезія Тараса Шевченка”, “Сакральні-філософські мотиви творчості Лесі Українки”, “Осмислення нумінозного досвіду в поезії Богдана-Ігоря Антонича”.

Леся Українка і сучасність (До 130-річчя від дня народження Лесі Українки): Зб. наукових праць. — Луцьк: Вид-во “Волинська обласна друкарня”, 2003. — 444 с.

Збірник підготовлений Волинським державним університетом ім. Лесі Українки та Інститутом літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України. До нього увійшли статті, в яких висвітлено широкий спектр осмислення феномену видатної

української письменниці в контексті інтелектуальних і духовних пошуків кінця ХІХ—ХХ ст. Відкривається вступною статтею Миколи Жулинського “Ідеальний голос трагічної душі”.

Алла Діба. Сподвижники: Леся Українка у колі соціал-демократів. — К.: Основні цінності, 2003. — 173 с. (Сер. “Спадщина”).

Багатий фотоілюстративний матеріал доповнює зібрані упродовж багатьох років і ретельно досліджені численні архівні матеріали, документи, спогади, які стали основою своєрідних портретів-есеїв славетних представників інтелектуальної еліти України в оточенні Лесі Українки.

Олександр Хоменко. Мисленнєвість поезії і поезія мисленнєвості: діалектика творення вербальної космогонії Павла Мовчана. — К.: ВЦ “Просвіта”, 2003. — 46 с.

Спроба окреслити метафорично-стильовий статус творчості Павла Мовчана в контексті розвитку української поезії другої половини ХХ ст. Автор доводить, що незважаючи на публіцистично-шістдесятницькі інтенції та інтонації, Мовчан найперше — поет, який виворює світ через метафору, і лише через неї він мав би поцінуватися загалом.

Є.К.Нахлік, О.О.Федорук. Львівському відділенню Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка — 10 років. — Львів: Ліга-Прес, 2003. — 137 с. / НАН України. Львів. Від-ня Ін-ту літ. ім. Т.Г.Шевченка. — (Бібліографічна серія: Вул.3).

У довіднику вміщено нарис Євгена Нахліка про наукову історію Львівського відділення Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України (1991 — 2001) та виклад його актуальних завдань. Олесь Федорук подає біографічні відомості про науковців та список їхніх праць. Науковому доробку відділення та його перспективам присвячена передмова Миколи Жулинського “Задля розширення літературознавчого горизонту”.

Львівському відділенню
ІНСТИТУТУ ЛІТЕРАТУРИ
ІМ. Т.Г.ШЕВЧЕНКА
НАН УКРАЇНИ — 10 РОКІВ

Історичний нарис
Актуальні завдання
Бібліографічний покажчик

Спадщина: Літературне джерелознавство. Текстологія / Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України. — К.: ПЦ “Фоліант”. 2004. — Т. 1: Пам’яті Миколи Сиваченка. — 324 с.

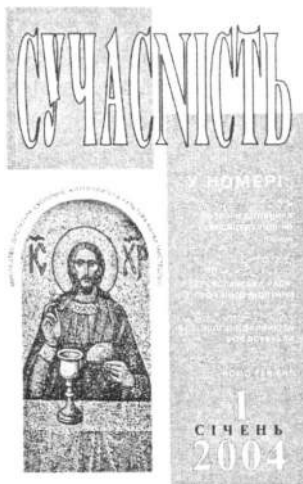
Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України розпочав видання збірника “Спадщина”, де вміщуватимуться дослідження з

літературного джерелознавства і текстології, коментовані першопублікації архівних джерел з історії українського письменства XIX–XX століть та републікації з малоприступних дослідникам періодичних видань, бібліографічні

матеріали, огляди нових надходжень до рукописних фондів і текстології Інституту літератури та ін. Збірник формуватиметься у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури – фактично єдиному академічному осередку відповідного профілю. Перший том присвячено пам'яті видатного літературознавця Миколи Сиваченка, який зробив неоціненний внесок у розвиток української текстології, вміщено спогади і статті про вченого, матеріали з його архіву, бібліографію наукових праць. Друкуються також джерелознавчі і текстологічні статті про С.Руданського, Панаса Мирного, І.Франка, Лесю Українку, М.Грушевського та ін., публікації поезії Грицька Чупринки та драми О.Олеся.

СУЧАСНІСТЬ. – 2004. – № 1.

Художня література представлена романом Віталія Левуна "Розваги водяника у місяцеву повню", поезіями Людмили Таран і Ігоря Римарука. Суспільному життю присвячені статті Юрія Шаповала "Сталін та його слашщина у контексті радянської політичної історії", Сергія Грабовського "Переяславська Рада: міф і його відлуння",

Миколи Рябчука "(Без)відповідальність інтелектуала". Друкуються продовження спогадів Ірини Жиленко та Василя Лісового, літературознавча стаття Ігоря Маленького "Космологія людської особистості і духу у взаємодзеркалених всесвітах Василя Стуса", розповідь про японські замки Йосінарі Харади, рецензії Олесі Омельчук, Миколи Горбала та Максима Стріхи, стаття Володимира Грабовського "Мистці Дрогобича".

СУЧАСНІСТЬ. – 2004. – № 2.

Надруковано прозові твори – "Квіти святого Яна" Лесі Демської, "Діжа" Володимира Затуливітра, "Кохання з першого погляду", "Муркотуха", "Перезмінка" Раїси Талалай, "Львів'янка, або Курортний роман" Олексія Підлущького,

поетичні – вірші Олени Галети та цикл Віслави Шимборської "Хвилина". Статті Олени Лазоренко "Модернізаційна освіта і розбудова громадянського суспільства в Україні" та Сергія Грабовського "Яка Україна потрібна Польщі?" вміщено в рубриці "Суспільне життя", Сергія Білоконя "Двадцять років "єврейської державності" в Україні (1918 – 1938) – у рубриці "Історія", Віктора Малахова "Самотній голос людини", Ігоря Мойсеева "Гоголівські перемови", Михайла Степаненка "Творчість Тимофія та Єлизавети Білоградських" – у рубриці "Культура". Олександр Федорук розповідає про акварелі Володимира Чуприни, Роман Корогодський – про "Мазепіану" Сергія Якутовича. Продовжуються спогади Ірини Жиленко, друкуються листи Вячеслава Чорновола до Галини Гордасевич, стаття Маргарити Єгорченко "Час творчості Василя Стуса", рецензії Василя Слалчука, Івана Сівєрка та Володимира Кашки.

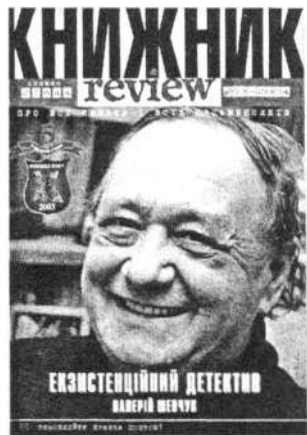
Підготувала І.Хазіна

постмодернізму (відповідно – “Білий шум” Деліло та “В кавуновому цукрі” Р.Бротігана); *О.Дубініна* (Інститут літератури НАНУ) проаналізувала пуританську традицію в її складному переплетенні із південними течіями, історичними реаліями, європейськими набутками, які сформували романістику В.Стайрона; *Г. Коломієць* (Київський національний університет) розглянула ідейно-художній базис рок-поезії Дж. Моррісона крізь його ставлення до пуританства. Оригінальний ракурс пуританської традиції (пуританська концепція ідіота) був представлений у доповіді *Ю. Ткачук* (Інститут літератури НАНУ), яка зіставила задум роману Р.Грума “Форрест Гамп” та його ідейну трансформацію в фільмі Р. Земекіса.

Отже, день роботи симпозиуму був насиченим і напруженим, атмосфера – дискусійною. Про живу зацікавленість аудиторії свідчили численні питання, якими супроводжувалися доповіді. Це дає можливість вважати симпозиум науково важливим, творчим, плідним для всіх його учасників. Матеріали будуть опубліковані, що дасть широкому загалу українських зарубіжників (у першу чергу, американців) ту науково-дослідницьку інформацію, без якої не можна зрозуміти американського літературного процесу та його складників.

Олена Дубініна

КНИЖНИК-REVIEW. – 2004. – №3.

Друкується інтерв'ю з Валерієм Шевчуком. Настя Богуславська рецензує книжку Янна Мартела “Життя Пі”, Максим Кравець – збірку оповідань Д. Бондаренка “Пацок”. Тетяна Рязанцева рецензує книжку “Відлуння самотності: Кнут Гамсун і українська література”, Уляна Глібчук – книжку “Досвід кохання і критика чистого розуму. Валер'ян Підмогильний: тексти та конфлікт інтерпретацій”, Олеся Омельчук – монографію Н.Шумило “Під знаком національної самотності”, Юрій Чекан – “Енциклопедію постмодернізму”. Григорій Штонь і Олексій Сінченко діляться враженнями від збірки Миколи Воробйова “Слуга півонії”, Василь Кузан рецензує книжку Петра Мідянки “Дижма”. Богдан Бойчук та Ігор Бондар-Терещенко

долучаються до дискусії про сучасну літературну критику. Василь Слапчук рецензує двомовну антологію кримськотатарської поезії “Окрушина сонця”.

КНИЖНИК-REVIEW. – 2004. – №4.

Костянтин Родик прогнозує “книжкову погоду” на 2004 р. і пропонує роздуми про роман Андрія Куркова “Закон равлика”. Микола Мартинюк рецензує роман Василя Слапчука “Сліпий дощ”. Олександр Семашко аналізує читачку ринкову поведінку та вікові пріоритети у виборі книжок. Ірина Коваль-Фучило рецензує видання “Українські сороміцькі пісні”, Тетяна Рязанцева – збірку “Улюблені англійські вірші та навколо них”. Святослав Караванський дає поради майбутнім редакторам. Вадим Дишкант рецензує роман Ф.Бегбеде “1.499 євро”.

Слово і Час. 2004. №4